

05

A

2448

PRÆCOGNITORUM THEO.
LOGICORUM

DISPUTATIO I.

DE GENERA-
LIBUS REQUISITIS
VERI THEOLOGICÆ
STUDIOSI,

Quam

Annuate Altissimo

Sub

PRÆSIDIO

BALTHASARIS MEIS-
NERI, S.S. Th. D. & P.P.

*Ad disputationem placidam, in minori
Auditorio habendam.*

Proponit

M. JOHANNES MICHAELIS
Wittebergensis.

Habebitur die 16. Martij, horis pomeridianis.

---

*Wittebergæ, Typis Johannis Gormanni,
Anno M. DC. XXV.*

05 A 2448

Vspicaturi delineationem paulò
pleniorē Systematis Theologici non im-
meritò nos qui Christiano gaudemus &
gloriamur nomine, Ethnicis sanioribus
prudentiores ac devotiores esse decet,
quibus in ore fuit & in auribus persona-
vit: A Jove principium, cum Jove fi-
nis erit, & uti Plato Choragus Philosophorum scriptum re-
liquit in Epin: Nemo salubriter docere potest, ei μὴ θεὸς
ὕψιστος, animos, mentes ac corda nostra attollimus & con-
vertimus ad Jehovaham; omnis boni & sapientiae fontē ac lar-
gitorem largissimum Jac. 1, 16. 4 humili genuum flexione ad
pedes ipsius prostrati, scientes quod sine divino Numine
nihil sit in homine, & dicentes cum Synesio Episcopo
Cyrenaico θεὸς ἡγεῖσθω πάντος ἔργα καὶ λόγα ἡμῶν. Quare Te De-
um essentiā unum, & personis trinum: Te Patrem caelestē Do-
mini nostri Jesu Christi, Creatorem: Te Filium Dei μονογενῆ
Ioh. 1, 18. ἰδιον, Rom. 8. 32. splendorem gloria, & imaginē sub-
stantiae ejus Heb. 1, 3. εἰκόνα θεῶ ἀοράτου καὶ ἀερόθεν πᾶσης κτίσεως
Col. 1, 15. Redemptorem: Te. S. Sanctum ex Patre Joh. 15, 16.
& ex ore Filij ineffabiliter procedentem 2. Theff. 3, 8. San-
ctificatorem: Te in Unitate Deitatis adorandam Trinita-
tem, & in Trinitate ὁμοῦσιον adorandum unum Deum ve-
neramur & observamus servi tui, serva nos in veritate tua,
qua Verbum tuum est, revela oculos nostros ut videamus mi-
rabilia in lege tua, deduc nos in omnem veritatem, confirma
in nobis quod operatus es Domine, resera nobis librum obsig-
natum

natum verbi tui, benedic operibus manuum nostrarum, esto tu angularis lapis Systematis nostri Theologici, conforma & connecte tu Spiritu tuo omnes ejus juncturas totamq; compagem, & tandem impone felicem ei coronidem. Domine attende orationi nostrae, vires & potentiam suggere, vide Pater & aspice conatum nostrum, vide & approba, & largire quod petimus, quod promissisti filiis tuis, per Dominum nostrum Jesum Christum, Amen.

THEOREMA I.

Theologia est habitus θεολογικός πραγματικός in mente Theologi existens, eumq; dirigens, ut homines lapsos per veram religionem perducatur ad aeternam beatitudinem.

Theologiam S.S. systematicè convenienti ordine, quod Trinunus Jehova noster benè vertat, felix faustumq; esse jubeat, adornaturi, succinctisq; θεωρημασι comprehensam ad distributionis limam & diatribarum incudem revocaturi, non immeritò auspicamur à definitione. Certissimum a. est principium rectæ rationis & veritatis, quod omne definitum æstimari debeat non secundū accidentalia seu externas circumstantias, sed essentialia & inseparabilia, & ut abstractum ab omnibus accidentibus, ab omni *hic & nunc*, ut loquuntur Logici. Jam v. Theologiæ accidit scripto vel libro quodam, systematicè item, esse comprehensam, accidit eidem alijs proponi posse, quare omnia illa genus ejus esse nequeunt, quæ ex accidentali ejus statu & cōsideratione, profluunt uti sunt: *Systema, disciplina, doctrina, &c.* Tilenus p. 1. Synt. Disp. 1. th. 1. p. m. 2. ita eam definit. *Theologia est doctrina de Deo, ejusq; operibus, quatenus ille & ista in verbo ipsius ad nostram salutem revelantur, qui tamen sibi ipsi non satis constat, sed sui oblitus p. 3. Disp. 1. p. m. 1002. eā per sapientiam definit. In eodē hæret luto Sohnius T. 1. Op. Theol. p. m. 62. & 88. inquit: Theologia seu verbū Dei est doctrina de rebus divinis per homines immediatè à Deo vocatos hominibus*
pate-

patefacta. Errorum ferax est hæc definitio. Nam præterquam
quod destituitur vero genere, turpiter, confundit Theologiam
cum Verbo Dei, faciens hæc duo sibi ἰσοδυναμῶντα, perinde ac
si essent unū & idem, quod falsum. Agnovit hoc alius quidam
Sochnus similis afrinæ homo in Academia Montalbanensi P. in
altera *Præfat. Disputationibus de Scriptura Sacra præfixa, edit. Genev.*
Anno 1614. circa finem fermè ita cōceptis verbis ajens *Ejus* (Scri-
pturæ sacræ) *enim tanta amplitudo est, ut licet nonnulli existiment*
Theologiam & Scripturam sacram reciprocari inter se: quandoquidem
scriptura sacra est verbum Dei, & Theologia itidem nihil est aliud quam
sermo de Deo: tamen multi, qualis Perkinsus in Armilla aurea, scriptu-
ram latius patere doctrinā salutis (Theologia) non immeritò judica-
runt. Evidens n. & perspicuum inter Scripturam & Theologiam
est discrimen, quia illa *immediate* à S. S. est inspirata; hæc verò
licet ex verbo Dei sit hausta, non tamen *immediate* profecta est
à S. S. sed traditur & cōformatur ex Scriptura à Dd. Illa est prin-
cipium & largitur medium terminum; hæc v. isti principio in-
nititur & continet suas certas conclusiones: Illa omnia fidei ca-
pita, sparsim carptimq; proponit; hæc v. omnia illa beneficio
ordinis ad sua revocat loca, & distinctis articulis discriminat.
Sunt alij qui similiter *doctrinā* genus Theologiæ constituunt, su-
amq; sententiā muniunt aliquot scripturæ dictis, ubi doctrina
dicitur. Verum arbitramur, si illud argumentum aliquid robo-
ris haberet, quod eodem negotio quis colligere posset sapienti-
am, scientiam & prudentiam esse genus Theologiæ, cum & illa
nomina aliquoties eidem attribuantur in verbo Dei. Deinde
ibi quoq; non agitur de Theologia, sed verbo Dei canonico &
αὐτοπισῶ quod vivā voce Christus, Prophetæ & Apostoli ἀν-
τιτύποι & ἀνταυτοῦ πρæcones ὑπο πνεύματος ἁγίου φερόμενοι
1. Pet. I. 21 docuerunt & elocuti sunt. Tandem licet hic Theolo-
giam systematicè tractemus, atq; sic actu fiat disciplina & do-
ctrina quædā, attamen non statim propterea ex accessoria ista,
alijs quibuscunq; disciplinis etiam superveniente conditione &
relatione ad discentes, essentialiter est definienda, uti hac in par-
te in definiendis disciplinis Rameos maximè hallucinatos esse,
constat. Mira a sunt opinionum divortia, & sententiæ fermè

tot quot capita *Scholasticorum*, nec mirum cum hi viri omnem
Theologiam transformarint Circeo artificio & veneficio in
humanam quandam Philosophiam, omniaque spinosis intricâ-
rint quæstionibus, adeoque & ei genus ex quibus habitibus intel-
lectualibus Aristotelicis assignare nixi sint. Quidam n. *scientiam*
arripuerunt, ut *Henricus de Gandavo, Capreolus, Cajetanus, Franciscus*
de Marchia & alij: quidam *sapientiam* ut *Scotus* cum sectatoribus:
alij inconstanter locuti sunt, & nunc pro *scientia* nunc pro *sapien-*
tia, nunc pro *habitu mixto* dimicârunt, ut taceam falsas eorum
hypotheses, absurdissimasque locutiones, quibus hoc problema
magis obscurarunt, quas qui nosse desiderat, adeat *Excell. Dn. D.*
Præf. p. 3. Phil. Sob. S. 1. c. 2. q. 1 p. m. 157. Inter *Calvinianos* non conviti-
andi sed discernendi gratiâ sic dictos sunt qui per sapientiâ eam
definiunt, uti *Scharpius Regius P. Academiæ Diensis in Anglia To. 1. Cur.*
Theol. col. m. 4. inquit: *Genus Theologiæ propinquum est sapientia*, hocque
suum effatum corroborat tribus argumentis, quæ ut & alia re-
servamus ad conflictum. Reperiuntur & in illo cœtu, quibus
arridet *prudencia*, uti *Kecker. l. 1. Syst. Theol. c. 1. p. m. 1. 2. seq.* ubi hanc
tradit definitionem: *Theologia est prudentia religiosa ad salutem per-*
veniendi. Duo commendamus in *Kecker.* Primò quidem quòd
Theologiam disciplinam Theoreticam esse neget. Deinde quòd
mixtam ex Theoria & praxi similiter contra lacunas scholasti-
cas negatū eat. Duo a. vicissim in eo reprehendimus, tum quòd
inter habitus Philosophicos, genus Theologiæ quærat: tū quòd
finem videlicet *πραξι* ejus nō ad subjectum operationis exter-
nū, sed inhæsiōis tantū. in quo ipsamet inhæsiō est, referat &
in regeneratione & renovatione, in virtutibus Christianis qui-
bus affectus sunt regendi & compescendi collocet, citans loca
1 Tim. 1, 5. Jac. 1. 22. Heb. 12, 14. cui calculū suū addunt alij ex hoc fun-
damēto disputantes, Theologiā non esse scientiā, neque etiā pru-
dentiā, quia contineat etiā dogmata fidei, quæ non sint ad acti-
onē referenda, cum sint speculabilia tantū, & dogmata morū
quæ sint agibilia tantū. Primum n. quod attinet, habitus isti sen-
su Aristotelico sumti, quo etiā & non alio sumi debēt, sunt Philo-
sophici, virtutibus mentis, & intellectus practici, naturæ viribus
cōparatis, cōpetentes, earūque gratiâ excogitati. Theologia v. est
habitus

habitus supernaturalis. Jam a. supernaturalis rei, naturale quod
est genus esse nequit. Deinde nullus est omnium istorum quinque
habituum cujus definitio & requisita per omnia Theologiae com-
petent, eò quod objectum ejus Philosophicè consideratū sit
partim theoreticum, partim etiam practicum, quæ tamen sunt
differentiæ essentialis oppositæ habituum istorum divisivæ &
constitutivæ: Habitus a. isti quinque sunt vel speculativi vel acti-
vi tantum, generalius accepto vocabulo activi, ut effectiorem
quoque contineat, quia eorum objecta vel sunt γνῶσις tantum vel
τὰ πρακτικά, ideoque fieri non potest ut theoreticum & practicum
uni disciplinæ formaliter simul competere possint, quicquid et-
iam dicatur de Philosophia morali, quod ei ratio τῆς γνῶσις &
πρακτικῆς conveniat. Altera cur non consistere queat, ratio est,
quia praxin & operationem Theologiae sumit ratione subjecti
cui inhæret, eum tamen practica dicatur ob *subjectum operationis*
externum, circa quod operatur, quod est homo lapsus quatenus
æternum salvandus, in quem formam accidentalem, sed super-
naturalem, sanitatem puta spiritualem animæ, ad quam in eo
datur potentia obedientialis, introducere minister Dei per suam
Theologiam allaborat Jam v. quis non videt, quantum sit discri-
minis inter operationem istam Theologicam à ministro requisi-
tam, & internam renovationem atque opera bona inde emanan-
tia? Istius non hujus respectu Theologia cum sit & dicatur pra-
ctica, quilibet videt ἀπροσδουσίως superiora loca esse citata,
quippe de actionibus & virtutibus Christianis ex renovatione
mentis & voluntatis nostræ à S. S. *per fidem in cordibus nostris habi-*
tante Eph. 3. 17. factis & productis, unice loquentia Quid quod hac
ratione pollex premeretur Pontificijs meritum bonorum operum
docentibus, si Teologia esset prudentia religiosa: ad modum ci-
vilis prudentiæ se habens, in sanctimonia vitæ & actionibus vir-
tuosis consistens. Sequeretur enim, sicuti Ethica prudentia per
virtutes Ethicas hominem ducit ad summum bonum civile conse-
quendum, finem Ethicæ; ita quoque per Theologicam prudentiam
bonis operibus, salutem æternam summum illud bonum spiri-
tuale, hominem illam præditum consequi & acquirere, quod oppidum
Papismum olet. Tandem omnes electi & fideles, rustici, pueri
& mu-

& mulieres in sanctitate vitæ incedentes hac ratione fierent & essent Theologi strictè ita dicti, quibus num Keckerm. cum sui similibus accenferi se velit, ipse dispiciat, per nos licebit Similia pronunciata occurrunt in libris Ioh. Arndi, & ejus ὑπερθεσπισῶν. Ita n. Arndus magni nominis Scriptor in *Prefat. Theolog. Germ. Halberst. excusæ Anno 1597.* Christi edles Leben an sich nehmen/die Lehre Christi ins Leben verwandeln/oder wie Christus in vns Leben/ vnd Adam in vns sterben soll/sonderlich wie der Mensch mit Gott solle vereiniget werden/welches des Menschen Vollkommenheit/ ist/*finis totius Theologiae.* Et paulò inferius: So aber Christus in dir wohnet vnd lebet/vnd wircket/ so ist alles das gute/ das du thust / nicht dein/sondern deines einwohnenden Königes in dir/als in seinem neuen Jerusalem/etc. Das ist die wahre vnd rechte Theologia so dieser Theologus lehret. In *Pref. lib. 3. de Vero Christianismo* ait: Viel meinen es sey gnug/wenn sie Christum ergreifen mit ihrem Verstande/durch lesen vnd disputiren, welches jtz das gemeine studium Theologicum ist/vnd in blosser theoria vnd wissenschaft bestehet/vnd bedencfen nicht / das die andere vornehme Krafft der Seelen/nemlich der Wille vnd hertzliche Liebe auch dar zu gehöre. Autor quidam M. B. F. B. in *mysterio iniquitatis Pseudoevang. p. m. 37.* *Vera Theologia est Christum novisse in Spiritu, non tantum secundum carnem assimilari Deo, exhibere imaginem Dei, & vivere cum Deo. Et in Vindicijs istius Mysterij M. Weremb. oppositis p. m. 140,* *Scopus meus est, Theologiam in praxi consistere, nec quid speculativum aut otiosum esse, & consequenter cum pro objecto habeat Christum, illum imitari vitâq; exprimere, quæ imitatio est justitia operum.* Dn. D. Gerh. in *Pref. præmissa Medit. suis.* *Quod si Theologia, inquit, est doctrina practica, utiq; etiam finis ejus non erit nuda γνῶσις & subtilis θεωρία sed potius πρᾶξις.* Hæc si sciveritis, beati si feceritis, dicit Salvator ad discipulos. Non in verbis sed in factis res nostræ religionis consistunt, dicit Iustinus, citatq; ibi dicta Ignatij, Augustini & Basilij. Sed hi omnes excusari eorumq; verba benignâ interpretatione ad commodû sensum revocari, & cum nostra sententia conciliari possunt, unica saltem distinctiuncula adhibita, quâ Theologia vel late capitur pro fide Dogmatica generali, & confusa quadam notitia articulorum fidei, seu pro fide Salvifica speciali justificante, quo pacto

pacto priori modo omnes Christiani adultiores in religione
 sincera informati, posteriori omnes fideles possunt vocari The-
 ologi ita ut Theologia recurat pari passu cum fide salvifica ve-
 ra illa & operosa: vel *strictè* pro fide Dogmatica speciali & ac-
 curatiori, tanta nempe, quanta ad rerum divinarum sufficien-
 tem tractationem, & scripturæ accuratam expositionem requi-
 ritur, quo sensu omnes docti Ecclesiæ ministri tantum appellā-
 tur Theologi, eorumq; praxis non est sanctitas operum, puritas
 vitæ & sanctimonia actionum juxta legem moralem confor-
 matarum, de qua prædicti loquuntur autores, sed actiones istæ
 externæ circa hominem lapsum convertendum, & conversum
 beandum versantes & occupatæ, interpretando verbum Dei,
 auditores informando, Sacramenta administrando, adhortan-
 do, consolando &c. Ratione enim *istius* praxeos ejusdem sunt
 conditionis cum piis & fidelibus alijs; Ratione vero *hujus* for-
 maliter sunt Theologi. Jam vero Dn. Arndus Theologiæ no-
 mine utitur latè, accommodando illud ad omnes veritate no-
 minis Christiani gaudentes, uti patet ex generali ejus scopo, qui
 est verus Christianismus, qui non solis Theologis sed omnibus
 promiscuè pijs competit, quare nobis nec ipse, nec ei nos hoc
 in puncto erimus contrarij. In nostra definitione *genus* est *habi-*
tus Θεόςδοτος practicus. Rationem pronunciati hujus damus i-
 stam. Quia enim Theologia sub nulla est certa specie habitus
 intellectualis Philosophici, multò minus moralis, atque sic ha-
 bitus ope humana ex viribus naturalibus acquisiti, sequitur
 quod per aliud genus sit definienda. Dividitur autè habitus vul-
 gò in *σύγκριτον*. *σύμφορον*, *θεόςδοτον* & *ἐπίκτητον*. Itaque ut in-
 notescat qualis sit habitus, restringitur quod sit *θεόςδοτος* seu *in-*
fusus à Deo, non quidem *immediate* & *extraordinariè*, quod con-
 tigit Prophetis & Apostostolis, sed *ordinariè* & *mediate* per le-
 ctionem assiduam & meditationem verbi Dei, informationēq;
 in articulis fidei orthodoxæ. Licet itaq; comparetur habitus
 Theologicus ex crebris nostris actionibus, propterea tamen
 non fit acquisitus, sed est & manet infusus, quia principium ex
 quo & per quod addiscitur non est naturale, sed supernaturale,
 sacrosancta nimirum scriptura, eiusq; causa efficiens non est vis
 & potentia naturalis, sed peculiaris gratia & donum aliquod

B

gratis

gratis datum quæ requiruntur ut quis evadat in eruditum Theologum. In primis nostris parentibus Teologia fuit concreata, in posteris si lue peccati ob lapsum infecti non fuisset, fuisset cõgenita, in Prophetis & Apostolis fuit infusa extraordinariè. in alijs doctis ministris est infusa ordinariè, in nullo homine est acquisita propriè, quia per solertiam humanam non acquiritur neq; ex principijs rationis nostræ eruitur. *Practicus* est habitus, & quidem merè practicus, quia Theologia in γνώσει & θεωρία Dei & operum divinorum non sistit & acquiescit, sed progreditur ulterius ad operationem sibi convenientem, omniaq; illa confert & transfert ad *finem* practicum, qui est duplex. *Ultimatus*, salus æterna, quæ est nil aliud, quàm beata visio fruitio & veneratio Dei, non in nuda contemplatione, sed potius in actione, actusa glorificatione, veneratione & cultu cõsistens. *Subordinatus* est perducere & promovere homines ad salutem quod fit verbi audibilis prædicatione & visibilis administratione, & gubernatione Ecclesiæ 1. Tim. 4, 16. 1. Pet. 1, 9. *Differentia specifica* sumitur à subjecto & fine. *Subjectum* Theologiæ vel est *ut Quod* seu *denominationis*, quale hîc est homo seu Theologus; vel *ut Quo* ac *inhabitionis* & est anima rationalis. *Subjectum perfectionis* est hic facultas animæ mens vel intellectus practicus. *Subjectum operationis* sunt homines lapsi, in quos agit Theologus, ut Theologus, eos ad pœnitentiam flectendo, erudiendo in præceptis morum, informando in capitibus Fidei, adhortando ad virtutes, increpando ob flagitia, consolando, sicuti istæ Theologicæ operationes describuntur 2. Tim. 3, 16. Rom. 15, 4. Tit. 1, 9. 14. 1. Tim. 4, 12. 14. 16. *Subjectum tractationis*, aliàs ἀντικείμενον l. i. d. An c. i. l. i. c. 4. & ὑποκείμενον γένος. 1. Post. c. 7. 8. & 23. est Religio vera, quæ universa & singula sub se comptehendit quæ in Theologia docentur, & quibus ad salutem perducimur, sive sint credenda, sive agenda, sive sint dogmata, sive pragmata. *Finis* Theologiæ est duplex: *Internus* in potestate Theologi semper situs, & quo nunquam frustrari potest, uti sunt omnes istæ partes fidelis ministri, supra enumeratæ, ut quantum in eo est nil patiat in se desiderari ad perductionem & promotionem ad salutem conducibile. *Externus*, qui & ultimus dicitur, æterna salus, quæ quia semper & in omnibus

omnibus individuis à Theologo licet abundatissimè suo officio satisfaciat, & omnibus numeris ritè fungatur, sperari & obtineri nequit, ita rectè meretur vocari. Finis autem est quia intendit eam Theologus, & aliquando etiam assequitur, atq; sic intentione est prima, & executione ultima, cujus gratiâ operatur, & ad agendum excitatur, quâ acquisitâ cessat & acquiescit, videatur. *Iob. 2. v. ult. 1. Tim. 4, 16.* Paucula hæc de ratione essentiali Theologiæ præmittenda fuisse judicavimus, quò præ gustum & ideam quandam habeat lector, divinæ nostræ disciplinæ, accuratior & plenior tractatio de natura & constitutione ejus suo tempore infra præcognito tertio est secutura,

THEOREMA II.

Ad hunc habitum ordinariè comparandum, opus est diligenti & crebra informatione, quæ certo systemate potest ac debet comprehendi.

Habitus est Theologia eò quod faciliter potentiam suam, eamq; habilet ad operationes, perficiatq; intellectum practicum ad edendos actus Theologicos, non tantum quoad facilitatem, verum etiam quod ad substantiam ipsam actuum, non duntaxat ut promptius & melius sed ut ἀπλῶς operetur. Quæ habilitas & facilitas quia realis aliquis in nobis affectus est, nec non transactis actibus permanet, aliquam realem & permanentem entitatem ponit in nobis, quæ dicitur habitus. Verum in eo ab habitu physico & vulgariter accepto differt, quod potentia ista naturalis quam habilitat, dirigit & perficit hîc tantummodo se habeat *passivè*, & ad productionem ipsius habitus Theologici *efficienter*, uti quidem in alijs habitibus fieri solet, non concurrat, quippe cum præter capacitatem & aptitudinem obedientialem in intellectu humano nihil reperiatur. *Ordinariè* habitus iste comparatur, quia dona extraordinaria Prophetiæ & subitaneæ eruditionis in linguis & doctrina cœlesti per visibilem illapsum S. S. & impositionem manuum, tempore Apostolorum aliquibus concessa & impertita, jam dudum cessarunt, nullusq; a-

lius restat modus comparandi Theologiam quam consuetus & ordinarius per informationem & exercitationem. Vulgò Philosophi tria requirunt ad ingenerationem habitus: φύσις, μάθησις καὶ ἀσκήσις. φύσις seu natura uti sæpius dictum si hic sumitur pro potentia naturali *active* concurrente & causante, in homine lapsa ad Theologiam est nulla. Reliqua duo requisita informatio & exercitatio cum fluant ex viribus naturalibus nostris, magis ut *conditio* quædam *sine qua non*, quàm *causaliter* ad eam se habent, cum in eo habitus infusus Θεόσδοτος ab acquisito discrepet & differat. In habitibus acquisitis verum est: *Solus & artificem qui facit usus erit*, ibiq; usus & exercitatio in se continet principium producendi quantum in se est, habitum. Ast in studio Theologico usus ut & informatio ingenium principij & indolem causæ exuunt, & requisiti duntaxat necessarij absq; cujus præsentia effectus obtineri nequit, quale est in actionibus naturalibus sufficiens proximitas agentis & patientis ad se invicem, certaq; Sphæra activitatis & c. naturam induunt. Exercitatio ipsa tota cum in actione consistat præceptis & systemate tradi nequit, licet præcepta forsan de eadē proponi optimè possint. Informatio autem & doctrina conceptis verbis & suis præceptis constans systematicè tractanda est, cujus rei gratiâ etiâ hūc laborem suscepimus. Systematica enim illa cōprehensio informationis est quædam effigies imago & typus doctrinæ in mente aliâs residentis, cujus beneficio notiones & conceptus nostros alijs, discipulis, communicare possumus, planè sicuti λόγος γεγραμμένος exprimit προφορμὸν & hic iterum est simulacrū ἐνδιατητῆς, & hic vicissim ipsorum ὀρίτων ac rerum extra mentem nostram existentium, per quem mens nostra intelligendo fit omnia, uti loquitur *Aristoteles. l. 3. d. Anima. c. 8. & l. de Interpret. c. 1.*

THEOREMA III.

Theologia consideratur vel in suis Præcognitis, vel in ipsa ἐξεργασίᾳ articuloꝝ fidei, & πραγμάτων integræ σωματοποιήσεως.

Uti quidam non ineptè tradidere nobis præcognita Philosophica, ita etiam Theologia sua habet præcognita, quæ nihil aliud

liud sunt, quàm τὰ πρόδρομα καὶ προθεωρίαι quædam προπαρασ-
 κευαστικὴ καὶ μεταβατικὴ, seu præliminaris quædam tractatio,
 quomodo studium Theologicum feliciter sit auspicandum, cō-
 tinuandum & absolvendum, in quibus saltē præparatoria quæ-
 dam formantur via sternitur, obstacula removentur, ut deinde
 cursus in omnibus partibus Theologiæ sit expeditior & via pla-
 nior. Templum Salomonis cui ordinariè publicus & Leviticus
 Dei cultus erat alligatus, ita erat ædificatum ut circa illud in
 circuitu fuerint tabulata super quæ deambulari porerat, ante
 templum v. ubi ostium suum habebat erat porticus quidam, &
 priusquam lapides calce connecterentur probè dolabantur &
 æquabiles reddebantur, ne ullus sonus sacramenti in extructio-
 ne templi audiretur, 1. Reg. 6, 3 5. 7. S. Sancta Theologia est tale
 quoddam templum in quo Jehova habitaculum suum fixit, itaq;
 in systematica ejus structura, præliminaris quidam porti-
 cus, tabulata quædam istius corpori annexa, quæ nobis sunt
 Præcognita Theologica sunt præmittenda, lapides atq; ligna
 frigidi cordis & inordinatarum cogitationum nostrarum prius
 sunt dolanda, affectus vitiosi maxima ex parte dolabro sano-
 rum præceptorum dejiciendi & ferrâ abscindendi, animus to-
 tus componendus, adminicula comparanda, ipsaq; structura
 quasi ὡς ἐν τύπῳ σκιαγραφία in idea & schemate quodā men-
 tis oculis proponenda, quæ omnia in Præcognitis nostris fusiùs
 tradentur.

THEOREMA IV.

*Præcognitorum Theologicorum quatuor constitui mus ca-
 pita. 1. est de Ratione studij Theologici. 2. de Terminis Theo-
 logicis. 3. de Natura. 4. de Partitione Theologiae.*

*Primum caput est μεθοδολογικὸν de via & ordine studium
 Theologicum rectè incipiendi, dextrè continuandi & feliciter
 absolvendi, continēs monita & præcepta summè necessaria Vi-
 ator Theologo, ad arduum suum iter emetiendum, ne forte per
 ambages, anfractus & devia loca, sed regiâ viâ & compendiosè
 ad scopum suum perveniat. Alterum est τεχνολογικὸν seu λεξικο-
 λογικὸν continens peculiarem explicationē terminorum Theo-
 logicorum, per singulos articulos fidei passim occurrentium,*

quibus ceu peculiari idiomate utitur Theologia, ut ita futurus viator linguam calleat locorum per quæ ipsi est transendum, neve ipsi lapis porrigatur, dum panem desiderat. *Tertium* est *ορεισμολογικόν* de natura & constitutione Theologiæ, definitionem ejus indagans, ubi in *ὀποτυπώσεις* quadam delineatur tota essentia ejus, differiturq; de genere, objecto, subjecto, fine, effectibus & attributis & alijs cognatis materijs. *Quartum* est *μερισμολογικόν* de partitione Theologiæ, viatorem instruens, quomodo antequam arduum suum iter aggrediatur, illud in suas partes, mensuras & annuas decursiones dividere debeat, & sciat, per quæ oppida & loca quasi ipsi iter sit capeffendum.

THEOREMA V.

Primum caput μεθοδολογικόν iterum constat & absolvitur tribus potissimum membris.

Membrum primum est de Requisitis generalibus studiosi Theologiæ. 2. de Adminiculis. 3. de Ratione ipsa studij Theologici. In omni actione nostra tria solent conspici. 1. Scopus. 2. Medium. 3. Via & methodicus processus. Quæ circa scopum suum Theologiæ studiosus observare debeat, hoc docebit primum primi capitis membrum. Quibus medijs ille debeat esse instructus, quibusq; instrumentis accedere, edisseret alterum membrum de adminiculis. Quomodo autem sese gerere debeat suumq; studium compendiosè proficere, docebit eum tertium membrum. Siquidem, non minima negotij pars est, adeundi negotij viâ nosse. *Eras in Meth. p. 12.* In præsentiarum contenti erimus primo membro, quare paulo altiori indagine de generalibus requisitis acturi sumus, quorum numeramus & constituimus cum primis octo sequentibus Theorematis inclusa.

THEOREMA VI.

Primum veri studiosi Theologiæ requisitum est: Legitima intentio, ut animus totus componatur ad nihil aliud, quàm ad gloriam Dei, & multarum animarum propriamq; salutem promovendam.

Ante omnia præcedere necessum est, ut evasurus aliquando in

Studiosi Theologiæ
προσχηµατα.

1
αὐτὴν ἰντεντιο.

in Theologum prius secum certissimè constituat & inducat ani-
mum suum, se omnes vires, facultates, vitam & actiones suas u-
nicè studio Theologico mancipare, & sacris meditandis ac tra-
ctandis vacare. velle, voto quasi se obstrigat Deo suo, ad mini-
steria sacra aliquando in Ecclesia obeunda, & quidè αὐτομάτως
sponte ac liberè, non ἐκ οὐλ' ἀέκοντες ἑμῶν, non obtorto collo
ac resupinato corpore uti ajunt se præcipitare & crinibus attra-
here patiatur. Coactio enim inimica est ut omnibus discipulis,
ita quoq; Theologiæ quam comitari solent segnities & pigritia
& inconstantia, cum nullum violentum possit esse diuturnum,
quippe naturali inclinationi ac propensione congenitæ contra-
rium. Quare probè secum in timore Dei & seria invocatione
nominis divini perpendat omnia, percurrat omnes angulos a-
nimi sui quò propendeat, preces ad Deum fundat serias, ut ipsi
in bivio constituto viam ac studij genus quod jam accedere &
seligere debeat, aperire, & qui in manu sua habet omnia corda
& consilia hominum, animum ejus flectere ac dirigere clemen-
ter velit. Non obtemperet hac in parte aut indulgeat nimium
suo genio sed simul monitis parentum, consilijs amicorum, &
præceptorum judicio locum concedat, iisque non temerè nec
facilè reluctetur, sed imitetur *Samuelem* adhuc adolescentem,
non refragantem matri suæ, quæ eum Domino penitus conse-
crârat & ad ministerium tabernaculi Dei destinârat 1. *Sam.* 1,
28. Commendatur eo nomine *D. Paulus*, quamvis adhuc Pharisæ-
ismo immerfus, quod in nobilissimo isto literarum tum sacra-
rum tum aliarum emporio Tarsensi in Sicilia sederit ad pedes
Gamalielis, & institutus fuerit κατ' ἀκριβείαν, accuratissimè, in lege
paterna, uti de se ipse recenset *Act.* 22, 3. Commendatur quoque
Timotheus ab Apostolo hoc illustri testimonio exornatus, quod
ἀπὸ τῶν βιβλῶν sacras literas didicerit 2. *Timoth.* 3, 15. Unde in-
ferri firmiter potest, quod statim secum mature constituerint &
animum suum composuerint ad studium Theologicum suscipi-
endum, in quo omnino ab omnibus sunt imitandi. Et sanè si
ullibi diligenti circumspectio est opus, illa vel maximè ad
hoc negotium afferenda est. Ubi enim semel te Deo conse-
craveris, & postea leviter à studio incepto resilieris, ingenti te
implicas culpæ, satiusq; fuisset aratro huic nunquam manum
admo-

admovisse, quàm eandem retrospiciendo ad secularia retraxisse & iterum subduxisse *Luc. 9. 62. Gloria Dei cum sit finis generalis omnium actionum nostrarum 1. Cor. 10, 31. illà electione studij Theologici eò magis observanda, ad eamq; conatus nostri dirigendi sunt, quò magis eam hoc pacto promoveri, amplicari & manifestari posse constat, siquidem inter omnes disciplinas vel artes, nulla alia est quàm nostra Theologia, quæ gloriæ Dei magis inserviat.*

THEOREMA VII.

II.
A perfectionem colliguntio.

Secundum est: Continua & fixa ad perfectionem in utroq; tum Ecclesiastico, tum Scholastico docendi genere collineatio, ne quis ex timore nimio de perfectione desperet, vel ex temeraria presumptione ociari & superbire incipiat.

*Continua esse debet juxta illud Salvatoris monitum Luc. 9, 62. Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retro, aptus est ad regnum Dei, quod omnino sensu tropologico ad perseverantiam in studio Theologico sectandam accommodare possumus, licet aliàs de perseverantia in fide salvifica loquatur Vide Syr. 6, 27. 4. 19. Perfectio a. illa hinc non absolute sed limitate capitur, pro modulo & captu fragilitatis & imbecillitatis intellectus nostri humani, qualis videlicet plerumq; in hominẽ cadere potest & solet, consistens in *δυνάμει ἐλέγχειν καὶ ἐπισόμιζεν τὰς ἀντιλέγοντας, Tit. 1, 9. 11. Itaq; Theologus erit, non qui qualem-cunq; locorum communium γνῶσιν habet, qui concionem aliquam formare & habere potest; sed requiritur solida & accurata articulorũ fidei Christiane notitia, requiritur plana controversiarum Theologicarum intelligentia, requiritur excellens δόξαμιν fidem veram ex tempore etiam & contra quosvis, etiam de novo exortos adversarios confirmandi, strophasq; omnes, argutiores quoq; & subtiliores potenter refellendi. Dn. D. Præs. q. gener. p. 1. Phil. Sob. p. m. 13. Dicitur a. in Theoremate, quod illa perfectio debeat acquiri tum in Ecclesiastico, tum Scholastico docendi genere. Est a. Ecclesiasticum docendi genus, populare, & homileticum quod fit ex suggestu ad plebem maximè, ubi ἐπιπολαίως, de rebus divinis tractasse sufficit. Scholasticum a. est accuratũ ac Dialecticum, in quo non nisi ex litera textus solent peti**

peti argumenta, inquiriturq; in mentem à S S quam proximè intentam in singulis locis ibi omnia problematicè proponuntur, ad fontes recurritur, in forma juxta leges disputandi objectiones ac syllogismi formantur, & si sophistici sunt nervosè diluuntur, enarrantur quoq; libri & scripta sacra analysi Logica, & commentarijs illustrantur, ubi illud fieri videmus à Dd. & Professoribus in Academijs & Gymnasijs illustrioribus. Licet itaq; non omnibus, & quidem semper & ubiq; actuale exercitium harum operarum incumbat, in tanta diversitate functionum & officiorum sacrarum, debent tamen omnes, quicumque *nomine & re Theologi* esse & vocari cupiunt eò contendere, ut possint ubi, opus est, Ecclesiæ salus, & Magistratus mandato suo postulat, cū hostibus congregari, & scholasticè omnia tractare & proponere. Cum vero hoc sit culmen & fastigium eruditionis Theologicæ, ad quod paucos pervenire videmus, neque ut dicitur ex omni ligno fiat Mercurius, atque hinc contingere possit, ut quis altitudine istius absterritus segnescere & ab incepto desistere cursu incipiat, præmuniendus is est ne de successu studij sui animum *despondeat*. Respiciat igitur non vires suas quæ aut exiles aut nullæ quandoque apparent, sed Domini potius potentiam admirabilem, cujus virtus in infirmitate perficitur 2. Cor. 12, 9. qui opera manuum nostrarum promovet, ijsq; benedicit Psal. 90. 18. cujus consilij initia sunt contempta, exitus autem gloriosi. Moses cum vocaretur ut esset dux & Propheta populi Israelitici, obtendebat balbutiē linguæ suæ dicens: *Obsecro Domine, non sum eloquens ab heri & nudius tertius: & ex quo locutus es ad servum tuum, impediōris & tardioris linguæ suam, mitte Domine, quemcunque mittere vis..* Sed quid responsa accepit timidus & pavidus ille Moses? *Dixit ad eum Dominus: Qui fecit os hominis? aut quis fabricatus est mutum & surdum, videntem & cæcum? nonne ego feci JEHOVA? Vade igitur, & ego ero in ore tuo, doceboque te quid loquaris, Exod. 4, 10. 11. 12.* Tandem etiam *temeraria præsumptio* exitialis & præsentissima est pestis, quam fugere & odisse debent, quotquot solidam notitiam Theologicam sibi comparare satagunt. Hæc enim *δοξολογία* quam *δοκασολογοί* & *αυτοδιδάκτοι* sibi Thraſonicè arrogant, & suaviter imaginantur plurimos decepit Syr. 3, 26. qui tandem seris annis addiscere

C

cum

cum pudore, quod antea fastuosè calceis trivisse sibi visi sunt. Multi ad sapientiam pervenirent, nisi eò se jam pervenisse putarent, ait Cicero qui etiam in *l. de Divin.* de istiusmodi timidis & turgentibus adhuc *περὺ ζῶν*, attamen ceu *ταυροί* in vacuo aere volare pennas nondum adepti, sed volatu Jcario, audentibus scribit: *Sus rostro si humi literam A impresserit, non propterea suspicari quinquam sanus poterit, Andromachen Ennij ab ea describi posse,* quod aptissimè quadrat & dictum est in eos, qui dum benè aliquid semel gesserunt, omnimodam perfectionem sibi tribuunt, magistrorum magistros se jactitant, otiosi & superbire incipiunt, aliorum dicta & scripta dente Theonino arrodere, & virgulam censoriam in ea vibrare non verentur, unde natum illud: Presumptio ebria est ἐγρηπὴ τῆς προκοπῆς. Postquam satis suum defraudarunt genium, & provinciam quandam docendi eos aggredi oportet, vel rigorosiori examini sistendi sunt, ipsisq; larva eruditionis sensim detrahi incipit, in fumos atq; favillas abit omnis eruditionis ventosæ ebullitio, & qui Atlantes antea se pollicebantur vix clavæ Alcidae aspectum sine formidine sustinere possunt, pendent ac trepidant (quod Comicus ait) ut mus ad parietem. Memores hi debebant esse sententiosi dicti ex *Syr. 18, 19.* Antequam loquaris, discere. Quodq; parum didicit nemo docere potest.

THEOREMA VIII.

Tertium est: Indefessa diligentia, & temporis deputati tanquam preciosissimi thesauri recta ratio.

Diligentia est adhibenda animusq; afferendus infractus, laboribusq; & multitudine plurimis, & magnitudine maximis, cedere flectiq; nescius. Est a. diligentia, quâ quis totis viribus, summo studio, ac fervido fervore annittitur, nullumq; non movet lapidem, nulli parcat labori, dulcediniq; somni haud indulgens summo diluculo & sub aurora Musis amica ad operas suas revertitur, quo opus aliquod perficiat, & disciplinam quandam addiscat. Ejusmodi diligentiam requirit Theologia. Qui enim tanquam aliud quid agendo, agrè ac somnolentè eam tractant, nunquam in ea excellere poterunt. Cum enim nihil sit tam absconditum, quod assidua industria humana erui nequeat, nihil tam altum, quò si non cor-
 pus

III
 de seipsum Strick
 am.

pus, mens tamen hominis pertendere nequeat, omniaq; cedant et-
 iam durissima saxa, diligentia nostrae, nemo non videt quam ne-
 cessaria illa sit, & quam potentissime omnes difficultates ac aspe-
 ritates etiam sacrae Theologiae vincat & menti nostrae subjiciat.
Temporis quoq; est habenda ratio maxima, cujus cursus est velocis-
simus, & plane irrevocabilis. Dies enim qui heri praeterijt, nun-
 quam revertetur. Si igitur universum tempus, aut dimidium & o-
 ptimum vacandi Theologiae effluerit, quis illud revocabit? Si
 etiam anni juventutis, in optimo, h. e. vernante aetatis circulo, praeterierint, ijq; vel plane non Theologiae fuerint ab initio consecra-
 ti, aut ea cum socordia & ignavia tractata, huic praeteritos referat
 quis Jupiter annos? In lege Mosis olim erat prohibitum, ne quis
 caecum, surdum, claudum vel contusum Domino offerret *Mal. 3, 13*
 Sic male faciunt, qui Molocho, i. e. Diabolo juventutem sacrifi-
 cant, vel alijs artibus tractandis impendunt, apud quos juventutis
florem Aristoteles depascit, faeces frustra Deo oblatas, Satan jure
suo sibi vendicat, senectutem v. aut aetatem isti vicinam & decli-
nare vicissim incipientem, postquam optimum florem juventae,
 lascivia, otio & alijs vitijs isti aetati vulgaribus contriverint, ubi
 jam sensus hebescere, memoriae & ingenij vires decrescere & se-
 nescere solent, demum Theologiae consecrant. Temporis quoq;
 ita habetur recta ratio, si determinato tempore, studium Theo-
 logicum, postquam est inceptum etiam absolvitur, & tela ince-
 pta ad finem perducitur. Qui vero perpetuo discunt & nunquam
 solidam cognitionem & habitum sibi acquirunt, qui testudineo
 & formicino gradu progrediuntur, qui chorda oberrant semper
 eadem, qui nulla augmenta capiunt, qui stant in curriculo sicut
 Marpesia cautes, aut retrogradi fiunt, ut Planetae, hi omnes male
 tempus suum collocant & perdunt, & plus dedecori sunt Ecclesiae,
 eamque potius molestant & affligunt, quam ut aedificent, corrup-
 punt potius Theologiam, quam ut eam excolant.

THEOREMA IX.

Quartum est: Desiderium & studium frequenter audiens ^{14.} Desiderium.
di tum couciones tum lectiones Theologicas.

C

Vi ha

Conciones.

Vi hujus theorematis, Theologiæ studiosus concionum debet esse frequens auditor. Commune quidem & generale hoc est requisitum, quia ad auscultationem verbi & visitationem templi omnes Christiani cujuscunq; sint status, quodcunq; vitæ genus sectentur, quamcunq; etiam artem vel disciplinam sive discant sive doceant, præcepto divino sunt obligati, nihilominus tamen Theologia eam gradu quodam excellentiori, & jure quodam speciali præ alijs omnibus sibi vendicat. Nam, non tantum æquum est, & ratio dicitur, ut is qui aliquando ex suggestu vel cathedra alijs concionari & dogmata fidei proponere gestit, ipsemet quoq; prius sedulus fuerit auscultator concionum; verum etiam insignia commoda inde in Theologiæ cultorem quatenus talem, redundantia, eum ad diligentem frequentationem templi commovere poterant, uti sunt, variarum disponendi textus sacros rationum observatio, elegantiorum phrasium, & formularum loquendi pulchriorum annotatio, vultus, gestuum & totius corporis moderandorum ratio, vocis elevandæ, continuandæ & deprimendæ ratio, & quæ præterea circumstantiæ in habendis homilijs observatu sunt dignæ. Tandemque cum oratorium sacrum sit *ἐργαστήριο* aliquod, officina & laboratorium S.S. libenter ibi versari debet Theologiæ studiosus, quò animus eius pietate & religione sincera formetur, præparetur, imbuatur & perficiatur. B. Augustinus qui ob pietatem & singularem donorum excellentiam pater patrum appellari meritus est, de se commemorat quod efficacia concionum. B. Ambrosij Episcopi Mediolanensis, quarum fuerat assiduus auditor, à Manichæismo ad orthodoxam fidem sit conversus. Deinde quoq; lectionum Theologicarum diligens debet esse auscultator. Viva n. vox præceptorum efficacior ac penetrantior est mutâ librorum, diutiusq; solet inhærere. Ad do quod hac ratione servetur ordo docentium & discipulorum, à majoribus nostris sancitus, qui rem isthanc procul dubio melius intellexerunt, quàm Sophilli isti, febriculosa eruditione inflati, suarumq; qualitatium admiratores, domi confidentes, & vix pedem in acroteria Theologica inferre dignantes, ubi nulla lucta Hercule se non inferiores jactantes & ubi ad rem ventum fuerit, vix Therpsiten agere valentes. Debebant hi meminisse B. Apostoli ad

))

lectiones.

li ad pedes præceptoris sui Gamalielis sedentis *Act. 22, 3.* id quod certè factum esse oportet in publico loco, non in angulo quodam tenebroso civitatis. Quoties item in sacris fit mentio filiorum Prophetarum, toties S. S. nos adhortatur ad auscultationem lectionum. Quidenim aliud illi fuerunt, quàm auditores & discipuli Prophetarum, extraordinariorum illorum Doctorum in Ecclesia V. T. quia sua habuerunt *παιδευτήρια* in quibus unus docuit, reliqui verò auscultarunt. Hic si paulisper ad mores nostri seculi deflectere, & ad auditoria Theologica cuidam excurrere vellemus, bone Deus, quanta vastitas & desolatio oculis sese ingeret nostris, multisq; contingere videbimus quod *Stratoni* cuidam, qui in ludo, suo haberet depictas novem Musas & Apollinem, discipulos a tantum duos, rogatus à quodam, quot haberet discipulos; *σὺ τοῖς θεοῖς δώδεκα* cum *Dijs* inquit *duodecim*, *Pet. Vict. l. 2. var. lect. c. 23*. Quid verò nobis ista auditorum raritas, discipulorum fastus, præceptorum contemptus, & omnis ordinis conculcatio portendat mali, barbariem puta, & ruinam immanissimam & horrendam, vel Davus quidam divinari poterit.

THEOREMA X.

Quintum est: Secularium omnium contemptus, ne vel divitiæ ex avaritia, vel honores ex superbia vel voluptates ex luxuria, vel hominum favores ex mollitia querantur & appetantur.

*Secularium con-
temptus.*

Infandum, sed certum est, non paucos reperiri qui prædicta omni vanitate vaniora in studio Theologico sibi præfixa habeant, eoq; omnes conatus suos dirigant, ideoq; non mirum multos ignominiam potius reportare, felici successu studiorum destitui, & ad solidam eruditionem minimè aspirare. Et sanè si fatenda veritas, resq; suo principio arcessenda, nemo negare potest, conveniens esse, Deumq; peculiariter requirere, ut qui operam dant Theologiæ, non adeo curent secularia, abstrahant animum à terrenis, valedicant civilibus negotijs, honores, favores atq; divitias nunquam impensè ambiant, quærant & expectent, sed vivant honestè, parcè, suaq; sorte contenti, abnegent seipsos, abnegent mundum cum omnibus suis concupiscentijs. In universum

omnia secularia Theologiae cultori sunt contemnenda. Nemo enim militans Deo implicat se negotijs secularibus, ut ei placeat cui se addixit, inquit Apostolus 2. Tim. 2, 4. Habentes victum & amictum, his contenti simus, 1. Tim. 6, 8. In specie ab omni Avaritia sit alienus, non sit ci-
εροκερδης ἀλλ' ἀφιλάργυρος. 1. Tim. 2, 1. Pet. 5, 2. omnem fastum exuat. 1. Tim. 3, 6. 1. Pet. 5, 5. 1. Cor. 4, 6. voluptatibus & illecebris mundanis nū-
 cium mittat 2. Tim. 2, 22. 1. Iob. 2, 15. favorem aut odium hominū non metuat Gal. 1, 10. *An quæro hominibus placere? Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem.* Insigne exemplum defectionis à professione Theologica, habemus in Dema, qui amore mundi & rerum secularium deceptus B. Apostolum reliquit, 2. Tim. 4, 9. vide Syr. 38, 25.

THEOREMA XI

VI.
Pictas.

Sextum est: Serium pietatis & honestatis studium ut in preceptis Domini ambulet quotidie, omnesque actus suos divine conformet voluntati.

Turpe est doctori cum culpa redarguit ipsum: Quare maxima erit turpitudine studioso Theologiae, qui eo ipso simul pietatis & honestatis est studiosus, si nullum flagitium tam est enorme, nullum vitium tam atrox, nullum delictum tam notorium, quo is se non contaminet, & vitam suam commaculet, quo pacto multos alios in studij & vocationis genere à se diversos scandalizat, & incidit in iudicium calumniatoris 1. Tim. 3, 6. 1. Pet. 2, 12 *In omnibus teipsum præbe exemplum bonorum operum, in doctrina, in honestate, in sanitate verbi, ut adversarius confundatur, & nil mali de nobis dicere queat.* similia tradit 2. Tim. 4, 11. 1. Cor. 9, 27. *Audis hodiè nonnullos dicentes: Verba mea, non facta imitari vos volo Quirites.* At quanto aliter Apostolus Phil. 4, 9. *Quæ vidistis in me, hæc agite.* Item: *Estote imitatores mei, sicut ego Christi.* Credito, scribit auctor Menippi Valent. *Andree c. 7. unam simplicem concionem vitæ representatam præstare mille ingeniosissimis declamationibus.* Præcipuè verò alumnus Theologiae pietati erga Deum, justitiæ erga proximum, & sanctitati vitæ semetipsum studeat, ut habeat propitium Dominum, secundosque successus in studijs suis sentiat, sit habitaculum & templum S. S. qui eum in omnem veritatem ducat. Licet enim fides dogmatica, & *salvifica*

salvifica, naturâ & essentiâ planè differant, earumq; una absq; altera benè existere & separari possit. ita quidem ut bonus Theologus sit quandoq; malus Christianus & hypocrita, carens fide justificante, quo pacto cum dono Prophetandi in V. & initio N. T. coincidit Theologia, uti patet exemplo Bileam, Num. 27, 22. Saulis 1. Sam. 10, 13. Caipha Ioh. 11, 51. imò in reverendissimo Collegio B. Apostolorum unus fuit filius perditus Iudas Iscariotes, qui omnes fuerunt Prophetæ & Theologi, attamen infideles & reprobi. Nihilominus tamen propterea in comparanda exacta eruditione Theologica, vera fides & pietas ex oculis non sunt removenda aut parum curanda, verum potius certò statuendum, quod thesaurus & *κεμὴλιον* istud puro in vasculo cordis sit recondendum, & studium omne nostrum in sacris multas patiatur remoras, tandemque sine & scopo excidamus ipso, si S. Sanctus, qui est *Spiritus sapientiæ* Esa. 11, 2. & *veritatis* Ioh. 16, 13. qui *contristatur* & abigitur inopiâ & *sceleratâ vitâ* Eph. 4, 30. gratiosâ suâ præsentia non adest nec advenit, sed potius expellitur. *Sapientia enim non ingreditur animam malignam, nec habitat in corpore peccatis obnoxio*, inquit *Sapiens* 1, 4. Spectat quoque huc locus 2. Cor. 4, 4.

THEOREMA XII.

Septimum est: Quotidianum devota orationis officium, sine qua neq; vera sapientia, neq; sincera pietas impetrari potest.

VII.
Oratio.

Regula quidem hæc ut cæteræ omnes generalis est, omnes omnino sine discrimine homines attinens, juxta illud Col. 3, 17. *Quicquid egeritis sermone aut facto, in nomine Domini Iesu facite.* Applicatur tamen regula ista ad sanctæ Theologiæ studium singulari de causa, multisq; peculiaribus dictis. Nam, articuli Fidei, qui primarium sunt objectum Theologiæ, mera continent in se mysteria à sensibus nostris remotissima, ijsq; imperscrutabilia, interdum etiam quæ videntur rationi, stolidi & insipidi 1. Cor. 2, 14. Itaq; indigemus illuminatione S. Sancti, qui mentem nostram ex tenebris istis evehat, exaltet, & collustret radijs suæ gratiæ, ut proposita in sacris literis intelligere queamus, Ioh. 14, 26. Tam bonus enim est Dominus, ut non tantum sese in sacris libris pate-

patefacere, sed præterea etiam gratiam illuminationis superadde-
re & promittere voluerit, qua ratione simul & *objectum* & *princi-*
pium à quo primus motus, habitus Theologici rectè vocari posset,
id quod similiter in alijs disciplinis planè non reperitur. Et, sicuti
lux sine luce, sol sine sole videri, ita etiam Jehova absq; Jevova
cognosci in verbo suo nequit. Sine Deo non cognoscitur Deus. Iren. l. 4.
c. 14. Id quod Christianus Poeta sic expressit: Desine cur videat ne-
mo sine Numine Numen Mirari, Solem quis sine sole videt? Hinc D. Luth.
11 l. de Serv. arbitr. Tom 3. Ien. p. 167. dicit, ne unum quidem jota in scripturis
perspicuum esse, sine S. S. luce, omnia enim hac ratione & hoc respectu car-
ni & acumini hominis obscura esse. Relictum quidem rationi nostræ lu-
men, quo in cognoscendis & indagandis rebus terrenis, disciplinis Philoso-
phicis & parte quædam legis divinæ exteriora delicta arguente uti potest,
sed ad divina mysteria in scripturis cognoscenda planè cæca est, imò etiamsi
exterius proponantur, tamen salutarem & solidam eorum notitiam, absq;
interna S. S. collustratione & lumine habere nequit. Illuminare autem
S. Sanctus neminem facile vult & dignatur, nisi rogatus, nisi pre-
cibus instanter quis pulsaverit. Quare oratio studioso Theologiæ
tam erit necessaria, quàm quod maximè. Ita n. B. Iac. 1, 5. Si quis in-
ter vos indiget sapentiâ, roget Deum, qui dat omnibus & πλῶς simpliciter,
et nemini exprobrat, & dabitur ipsi. Promisit quoque Salvator no-
bis certum harum precum exauditionem Luc. 11, 13. Quantò magis
Pater cælestis dabit S. S. petentibus eum. Facit huc totus Psal. 119. qui
partim ἐγκωμιαστικὸς studij Theologici, partim etiam προσευκτι-
κὸς, in quo David Deum precatur & orat, ut in salutari ac solida
cognitione ejus, & intellectu verbi divini, & sensu legis Domini
proficiat. Oratio hæ non minus est necessaria quàm ipsa medi-
tatio Scripturæ, imò dixerim æquali eas incedere passu, quod a-
gnoscentis Orig. Hom. 1. l. 12. in Exod. ait: Non solum studium nobis adhi-
bendū est ad discendas sacras literas, verū & supplicandū Domino & noctibus
& diebus obsecrandum, ut veniat agnus ex tribu Iuda. & accipiens ipse li-
brum signatum, dignatur aperire. Ipse enim est qui aperit mentes, ut in-
telligantur Scripturæ. Hieron. ad Pam. dicit scripturam: esse librum
signatum, quem nullus aperire possit, ejusq; mysteria reserare, nisi leo de tri-
bu Iuda: orandus est Dominus, & cum Petro dicendum: Ediffere nobis pa-
rabolam istam. Pulcherrima talis orandi formula extat apud Aug. l.
11. Confess. c. 2. ubi vide.

THEO.

THEOREMA XIII. & Ultimum.

Octavum est: Obfirmatio animi ad fortiter sustinen-
dum quasvis molestias calamitates & injurias, que partim in
studio, partim in officio Theologico solent obvenire.

D. Apostolus *ἔγραυδιδαντες* 2. Cor. 12, 4. 1. Cor. 4, 9. & seq. omnibus studiosis Theologiæ Thema aliquod genethliacum cum prognostico ac practica magna vel universali erexit & consignavit, firmitus atq; certius, quippe ex infallibili præscientia Dei haustum, quovis Astrologico, in quo se contueri, ex quo fatum ipsis in hoc mundo expectandum discere, juxta quod se mature præparare, animumq; suum adversus calamitates præmunire & obfirmare poterunt, ut ita prævisa tela ipsis nil noceant, ubiq; irruerint mala recordentur, quod Dominus hoc ipsis prædixerit Iob. 15, 20. 16. 4. ne forte ardore tentationis ac si ipsis aliquid insperati contingat, frangantur, 1. Pet. 4, 12. sed impatientia possideant animas suas, Luc. 20, 29. Ad octo a. potissimum capita reduci potest illa Apostolica Astrologia. 1. Est Paupertas, quod vult quando dicit v. 11. *ut q;* in hanc horam esurimus & sitimus, quo pertinent Iac. 2, 5. 2. Cor. 1, 26. Matth. 19, 27. & 10, 9. Actor 3, 5. 2. Labores & vigiliæ, quod innuit v. 12. *laboramus & operamur manibus nostris propriis*, 2. Tim. 4. v. 2, 15. 1. Tim. 5, 17. Actor. 20, 31. 3. Odiū hominum, inquiens: *maledicimur & benedicimus nos, & v. 9. facti sumus spectaculum mundo, angelis & hominibus.* Hæc est egregia illa merces fidelium ministrorum, quæ exantlatos eorum labores compensare solet mundus, malum pro bono reddens, Matth. 10, 22. Iob. 15, 18. 4. Humilitas in vestibus vita & moribus, iccirco dicit: *nudi sumus, contempti sumus*, v. 11. vid. Matth. 23, 8. Humilitas ista pulcerrima est virtus, maximè Theologiæ studiosum exornans ipsiq; singularem gratiam atq; favorem apud pias mentes concilians, sed admodum rara, Syr. 3, 20. 10, 3. Tob. 4, 14. Prov. 16, 28. 5. Conflictus cum hæreticis. Accidit n. quandoq; ut hæretici in medio Ecclesiæ exurgant & turbas dent, aut aliò voceris ad reformandum certum cœtum, vel quovis modo incidas in hæreticum ex inopinato, vel etiam scriptis eorum sit compescenda libido, profligandæ strophæ, & detegendæ infidiæ, hinc consequuntur & comitantur gravissimæ curæ & anxietates fidelem Christi servum, cum mordentes & anxium reddetes. *Elias cum Ecclesiam à cultu Baalitico repurgasset, & stupendo mi-*

D

raculo

VIII.

Obfirmatio animi

Thema Jera Marci in
dispositio Theologiae

raculo impietatem & idolomaniam Baalitarum toti populo oculis atq; sensibus palpandam ostendisset, sanguinaria cuduntur in eum ex aula à regina consilia, & cruentum ipsi interminatur mortis genus, 1. Reg. 19. 2. Ob hanc causam *Apostolus* procul dubio filium suum in Domino *Timotheum* hortatur ut se *athletam ac militem Iesu Christi* demonstret, 2. Tim. 2, 3 & 2. Tim. 4, 7. de se dicit, quòd *bonam certamen certaverit, & cursum consummaverit.* Huic n. Apostolo cum pseudoApostolis, falsis fratribus, Judæis & aliis erroneis creberrima fuerunt incenda certamina.

Quid quod tacentibus reliquis Apostolis ad hypocrisin *D. Petri* magni & eminentissimi istius Apostoli, qua se subtrahebat à gentibus conversis, & nolebat amplius eorum libertate in esu carni-um & similibus uti, sed metu Judæorum juxta antiquas sed exoletas ceremonias vivebat, atq; sic earum necessitatem in fraudem gratuita justificationis & libertatis Christianæ, factò astruere videbatur, non sine molestia gravissimè ipsi *κατὰ ἀποστόλων* resistebat, Gal. 2. 11. Ejusmodi conflictus *B. Ioh.* cum *Nicolaitis, Ebione, Cerintho & aliis* experiri & sustinere coactus fuit. 6. Persecutiones. Indolem & humorem mundi hinc considera ingenio ita comparati, ut quos veritatis & fidei orthodoxæ propugnatores rationum pondere, argumentorum robore & verbis superare nequit, alio compendio aggrediatur, quod unico verbo est *exilium*, quo solum coguntur vertere, sedibus suis emigrare, præterq; baculū nil secum exportare. Iccirco Apostolus pulcerrimè dicit, sui ordinis homines *ἀσπῆς, & διώκεται* ac nil nisi mera *καθάρματα & περιψήματα* esse, v. 11. 12. 13. Sicuti n. ejusmodi purgamenta nullo digna æstimantur certo loco, sed mox huc mox illuc portantur calceis, ita nemo ex Theologis certus esse potest aut debet de tranquilla & fixa sede, sed sapissimè eum oportet pedibus hostium succumbere, & instar purgamenti abjectissimi ex uno angulo mundi in alium pelli & profugum esse. Accidit hoc *B. Athanasio* qui in exilium à *Iuliano* pulsus sese & astantes amicos ita consolabatur: *Bono estote animo filioli, nubecula est, brevi evanescet.* *Socr. l. 3. Hist. Eccles. c. 2.* Prædixit hoc Christus *Matth. 10, 23.* 7. Tentationes. *Megalothander B. Luth.* & ex eo *Dn. Hassenreff.* in *limine L. C.* tria recensent requisita studiosi Theologiæ: *Orationem, Meditationem & Tentationem,* à nobis solummodo verbis & numerandi modo

ἡρώδης
Πέτρου

modo discrepantes, ejusmodi Disticho *σὺ δὲ βέλω* inclusa, Vota fac
assidue, meditare & cuncta per usum Exige, Theologus qui cupit esse be-
nus. Satanas n. *δὲ χειρὸς* ille Stygius, hoc primum aggredi, &
tela sua Diabolica in eos immittere solet, quos videt regno ipsius
ingentia damna daturus, quā in parte similis est lupo, prius canes
invadenti, ut tota grex deinceps ipsi fiat praeda, aut hostibus ex-
cubias prius trucidantibus ut ingentem cladem & stragem in re-
liqua cohorte edant. Quid quod Tentatio sit schola quaedam,
pietatis, & officina veri Theologi, in qua igne crucis probè pur-
gatur, in furno tribulationis benè excoquitur & malleo ærumna-
rum mollificatur, ut sensu malorum ipsemet affectus, alios ea-
dem consolatione erigere possit, qua is reffectus est 2. Cor. 1, 4. alio-
rumq; afflictionibus ad *συμπάθειαν* commoveatur. Non tentatus
enim, qualia ille scit & Iccirco B. Aug. in Psal. 60. To. 7. col. 612. præcla-
rè ait: Per tentationem profectus noster est. Non enim sibi quisquam in-
noscit, nisi tentatus, nec potest quisquam coronari, nisi vicerit, nec vin-
cere nisi certarit, nec potest certare, nisi inimicos & tentatores habuerit.
Sospitator noster *Ἰουμπαρέσατ* à Joh. Baptista solemnè ritu Ba-
ptismi inauguratus, & investitus, cum jam auspiciari officium su-
um visibile & Propheticum deberet, ecce, in desertum ducitur,
tentator Diabolus eum adoritur, & ingens prælium cum eo su-
scipere cogitur, *Matth 4, 3.* Non multò tolerabilior conditio est
eorum, qui à Christo Domino nostro mittuntur ut pascant ejus
oviculas 1. Pet. 5, 2. *Ioh. 20, 21.* Hos enim aggreditur Diab. imma-
nissimā ira, omnibusq; viribus eò collimat jacula sua, ut atroci-
tate afflictionum perturbentur & in officio subvertantur. Præ-
nunciavit hoc Filius hominis ambulans in medio septem cande-
labrorum seu Ecclesiarum Asiæ, *Episcopo Smyrnensi* inquit: *Ecce,*
missurus est Diabolus aliquos ex vobis in carcerem ut tentemini, & habe-
bitis tribulationem diebus decem, *Apoc. 2, 10.* Contigit illud Oecumeni-
co gentium Apostolo, quem visibiliter horrendis & miris modis
afflixit data q. operā & aperto Marte, de se scribenti 2. Cor. 12, 7.
Datus mihi est stimulus in carne mea, angelus Satanae qui mihi colaphos
impingat ne me extollam, propter quod ter rogavi Dominum ut discederet
à me. Quare o bone, qui vel in ministerio sacro bonā militiā exer-
ces, vel adhuc ad illud contendis, si fortè & tibi ejusmodi tenta-
tiones obveniāt bono esto animo, intuere & respice *ἡγέμεινον* &
πρω-

πρωτογνωστὸν Christum Jesum, qui vires Satanae debilitavit
& omne lethale virus isti ὄφει δὲ χαίω ademit, qui tentationibus
suis quas sustinuit, tuas tentationes sanctificavit, qui tentatus
est in omnibus sicuti nos, excepto peccato, ut possit συμπαθεῖν ἡμῶν infirmita-
tibus nostris. Heb 4, 15. Hic non procul stat, ut videat certamen no-
strum, & tanquam celeusmate quodam nobis occlamat; Lucta-
mini, adjuvabo. Vincite, coronabo ex Augustino. 8. Martyrium & vio-
lenta mors. Indicat hoc Apostolus v. 9. ministros Dei vocans Ἰπ-
πὸν ἄτις, morti deputatos & destinatos, ceu oves ad lanienam.
Extrema & fortissima hæc est *Maxima* mundi, quem nec odio,
nec ærumna, nec persecutione flectere & frangere potest, Igne,
aquâ, ferro, fame & c. necat & ex censu mortalium eximit, ne
amplius verbo veritatis ab eo infestetur & affligatur, Prædixit
hoc Salvator Matth. 10, 28. Ioh. 16, 2. Act. 12, 2. 7. 60. Ioh. 11, 19. Apoc. 11, 7.
16. 6. 17, 6.

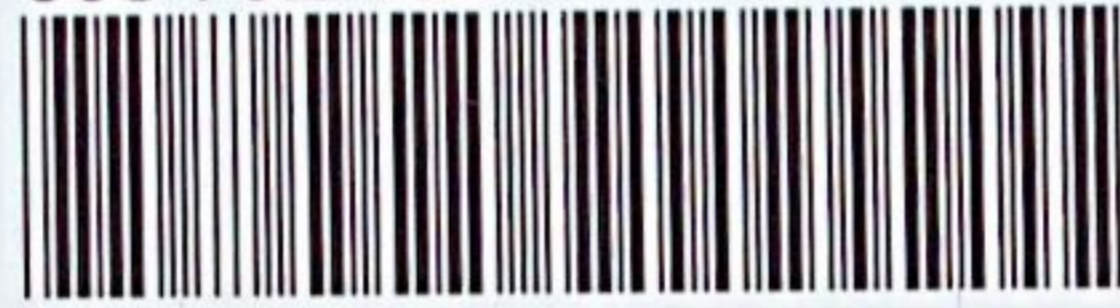
Rabies atque furor ejusmodi infernalis penitus hodie Roma-
nos istos Pontifices & Carnifices incessit, quorum immanissima
sitis sanguine orthodoxorum, qui ipsis sunt hæretici, expleri ne-
quit, tyrannide & in conscientias hominum dominandi libidine
non multum Nerone, Trajano, Mezentio & Iuliano inferiores aut mi-
tiores, quippe in suis ditionibus ubi absolutam exercent potesta-
tem, nacti purioris religionis socios eos in igne & fumo ad æthe-
ras sedes mittunt, & ablegant. Sortem hanc probe secum expen-
dens Chrysostomus in Epist. ad Cyriacum, piè isti opposuit sequentem
meditatiunculam consolationis melle dulcissimam: Cum à civi-
tate fugarer, dicebam contra meipsum: Siquidem vult regina me exulem
agere, agat in exilium Domini est terra & plenitudo ejus: si vult secare
secet, idem passus est Esaias. Si vult in pelagus mittere, mittat, Ionæ recor-
dabor. Si vult in caminum incingere idem passi sunt tres illi pueri: Si me fe-
ris vult objicere, objiciat, Danielis in lacum leonibus objecti recordabor: Si
me lapidare vult, tollat, habeo socium Stephanum πρωτομάρτυρα. Si me
decollare vult, decollet, idem obvenit Iohan. Bapt. Et si substantiam aufer-
re vult, auferat, nudus exivi ex utero matris meæ, nudus etiam rever-
tar. Quo dulciloquio, ambrosia & nectare quovis animabus
nostris igne tribulationis extostis, multò suaviore,
præsens ἰεργάσημα claudimus, dicentes:

SOLI DEO GLORIA.

ULB Halle

3

003 792 102

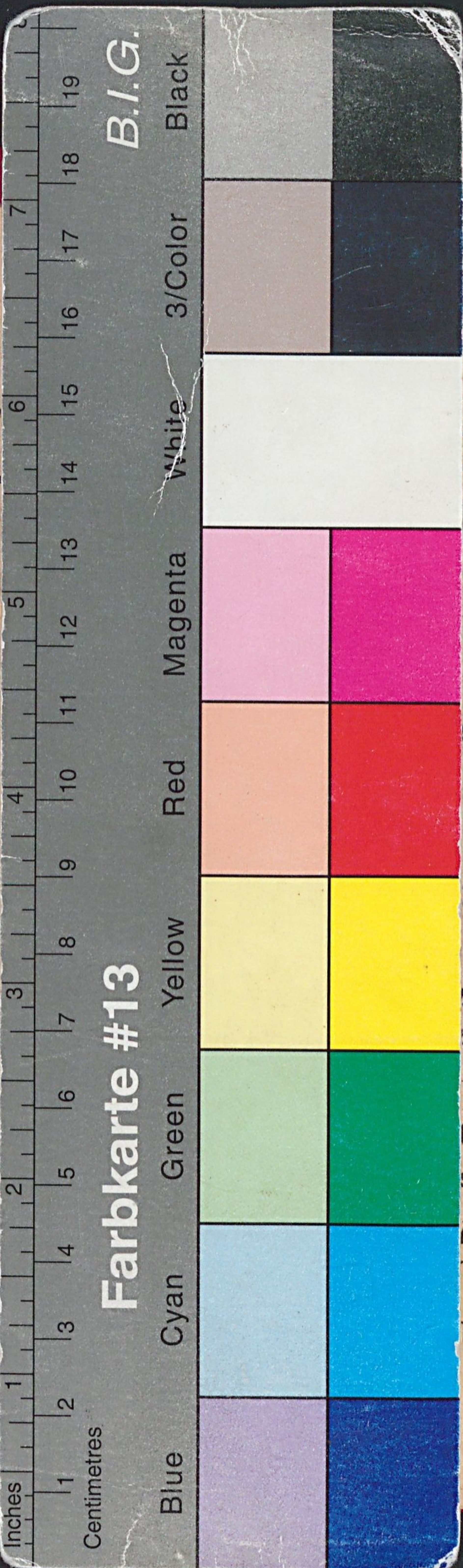
05 A 2448

1077

M THEO.
 M
 l.
ERA-
LISITIS
OGIÆ
 mo
S MEIS-
 & P.P.
m, in minori
m. Cum Geo. qu...
CHAELIS
 s.
pomeridianis.

Gormanni,
 V.

